

Kansanedustajien EY-kantaan vaikuttaneet taustatekijät¹

JUKKA HEINONEN

ABSTRACT
Factors Underlying the
EC-opinions of
Finnish MP's

Finnish Parliament approved the application for the European Community membership on 18 March 1992. The Government's proposal won the fourth and final vote by 108—55 against the SDP's resolution, which also supported the application. Slightly better, though not perfect, picture of the way the opinions were divided for and against the EC membership in Parliament was offered by the second vote. The above mentioned SDP's resolution won by 133—60 the proposal opposing the EC membership made by the other two opposition parties, the Leftist Alliance and the Greens. The views of the MPs concerning EC application discussed in this paper are collected from an opinion survey made in January 1992.

This paper considers the underlying factors influencing the EC opinions of the MPs. The stronger the ties with agriculture, the more likely the MP was to oppose the EC membership. The less educated MPs had more negative opinions about the EC application than their more educated colleagues. Over two thirds of the 78 female MPs were in favour of the application, whereas less than half of the male MPs supported it. The difference between sexes was partly spurious, since the majority of the female MPs belong to the parties that have a positive attitude to integration.

Suomen eduskunta äänesti hallituksen EY-tiedonannosta 18. 3. 1992. Ratkaisevassa neljännessä äänestyksessä olivat vastakkain hallituksen esitys ja Sdp:n (Liisa Jaakonsaaren) ponsi, jotka molemmat kannattivat Euroopan yhteisön jäsenyyden hakemista. Hallituksen esitykselle antoi tukensa 108 kansanedustajaa, ja Sdp:n ponsi sai taakseen 55 ääntä. Vain 32 kansanedustajaa ilmaisi vastalauseensa jäsenhakemukselle äänestämällä tyhjää. Suomen keskustan kansanedustajista kannattivat hallituksen esitystä kaikki muut paitsi Sirkka-Liisa Anttila ja Raili Puhakka, jotka istuivat paikoillaan painamatta äänestysnappia.

¹ Tämä artikkeli perustuu Helsingin yliopistossa tekemääni harjoitustyöhön. Assistentti Ilpo Koskinen on kommentoillan ollut suureksi avuksi sekä analyysi- että kirjoitusvaiheessa. Dosentti Martti Nojonen on avustanut kansanedustajien koulutusten luokittelussa.

Paremmen kuvan eduskunnan todellisesta mielipidejakaumasta antoi toinen väliäänestys, jossa Esko Helteen (vas.) ja Erkki Pulliaisen (vihr.) EY-jäsenyyden hakemista vastustanut esitys sai 60 ääntä Jaakonsaaren ponnin 133 ääntä vastaan. Eikä ääniä kertyi vasemmistoliiton, Smp:n, kristillisten ja vihreiden vähemmistön lisäksi 21 keskustalaiselta.

Ryhmäkuri muokkasi äänestyslukemia EY-jäsenyydelle myönteiseen suuntaan. Jos kansanedustajat olisivat saaneet vapaat kädet tiedonantoäänestyksessä, vastustajien rivit olisivat todennäköisesti kasvaneet. Ajankohtaisen kakkosen tammikuussa tekemässä gallupissa vielä 68 kansanedustajaa vastusti EY-jäsenyyden hakemista, jonka lisäksi 19 ei halunnut ilmaista kantaansa.

Suomen EY-hakemusprosessin voidaan katsoa alkaneen syyskuussa 1991, jolloin pääministeri Esko Aho (kesk.) ilmoitti Suomen ryhtyvän selvittämään EY-jäsenyyttä sekä punnitsevan sen etuja

ja haittoja. Jo samassa kuussa Aho kävi EY:n komission vieraana selvittämässä mahdollisen jäsenhakemuksen aikataulua. Tammikuussa hallitus julkisti jäsenyydelle suojevan selonteon. Hallituksen EY-kanta (ja koossapysyminen) sinetöityi lopullisesti 29. helmikuuta, kun suurimman hallituspuolueen, Suomen keskustan, puoluevaltuuskunnan ja eduskuntaryhmän yhteiskokouksen selvä enemmistö kallistui jäsenhakemuksen kannalle.

Taulukko 1 kuvaa kansanedustajien EY-kantojen muutosta vuoden 1991 syyskuusta maaliskuun 1992 tiedonantoäänestykseen.

Taulukko 1. Kansanedustajien suhtautuminen EY-jäsenyyteen

EY-kanta	HS-gallup syys-lokakuu	Ajank. 2-gallup tammikuu	EY-äänestys maaliskuu
Kyllä	104	113	133
Ei	34	68	60
Ei kantaa tai tyhjä ääni/poissa	62	19	19

Tämä artikkeli käsittelee kansanedustajien EY-kantaan vaikuttaneita taustatekijöitä. M. Brewster Smithin mukaan ihmisen poliittista käyttäytymistä säätelevät hänen persoonallisuutensa ja välitön tilanne ennen toimintaa. Sosiaalinen tausta ja sosiaalinen ympäristö (viiteryhmät, elämäntilanne) muovaavat ihmisen persoonallisuutta. Sosiaalinen tausta vaikuttaa myös siihen, miten ihminen kokee eri tilanteet. (Noponen 1989, 280—283.)

Tarkastelun kohteena ovat sosiaalisen taustan (isän ammatti) ja sosiaalisen ympäristön (puoluekanta, toiminta MTK:ssa, oma ammatti jne.) vaikutus kansanedustajan EY-kantaan. Ammattiin ja puoluekantaan liittyy suoranaisia intressejä, taustatekijät taas vaikuttavat dispositionaalisesti aate maailman kautta. Kontrollitekijöiksi otettiin koulutus, ikä ja sukupuoli.

Eduskunnan tiedonantoäänestyksen käyttäminen tarkastelun pohjana ei olisi ollut mielekästä, koska varsinaista EY-äänestystä ei eduskunnassa käyty. Ratkaisevaan äänestykseen hallituksen esitys sai vastaansa Sdp:n ponnien, joka oli niin ikään EY-myönteinen. Tässä tutkielmassa kansanedustajien EY-kantojen lähteenä on käytetty heidän tammikuussa *Ajankohtaiselle kakkoselle* antamia vastauksia (joihin puoluekuri lienee vaikuttanut vähemmän kuin myöhempään äänestämiskäyttäytymiseen). Kysymys kuului: »Tulisiko Suomen hakea EY:n jäsenyyttä tämän kevään ai-

kana?»). Kansanedustajien taustatiedot on kerätty Eduskunnan kalenterista sekä Maataloustuottajien liittoihin tehdyillä puhelintiedusteluilla. Tämän artikkelin aineiston esittelyssä on pääsääntöisesti käytetty prosenttitaulukkoja, jotta vertailuja olisi helpompi tehdä.

Eduskuntaryhmä

Eri eduskuntaryhmien EY-kannat erosivat toisistaan merkittävästi. EY:hyn suhtautuivat myönteisimmin Sdp:n, vihreiden, liberaalien, Rkp:n ja kokoomuksen ryhmät, joiden 111 kansanedustajasta vain seitsemän suhtautui kielteisesti hakemuksen jättämiseen. Vastaavasti EY-kielteisten eduskuntaryhmien, vasemmistoliiton, kristillisen liiton, Smp:n ja Suomen keskustan, 89 kansanedustajasta ainoastaan 14 oli jäsenhakemuksen kannalla. Eduskuntaryhmien prosentuaaliset kannatusluemat ilmenevät kuviosta 1.

Vain keskustan ja vihreiden ryhmissä esiintyi merkittävää hajontaa. Tammikuussa keskustalaisista vielä yli puolet vastusti EY-jäsenyyttä lopun ryhmän jakautuessa tasan kannattajiin ja empiijöihin. Vihreiden kymmenpäisessä ryhmässä oli mielipiteensä muodostanut kahdeksan edustajaa, jotka jakautuivat puoliksi kannattajiin ja vastustajiin.

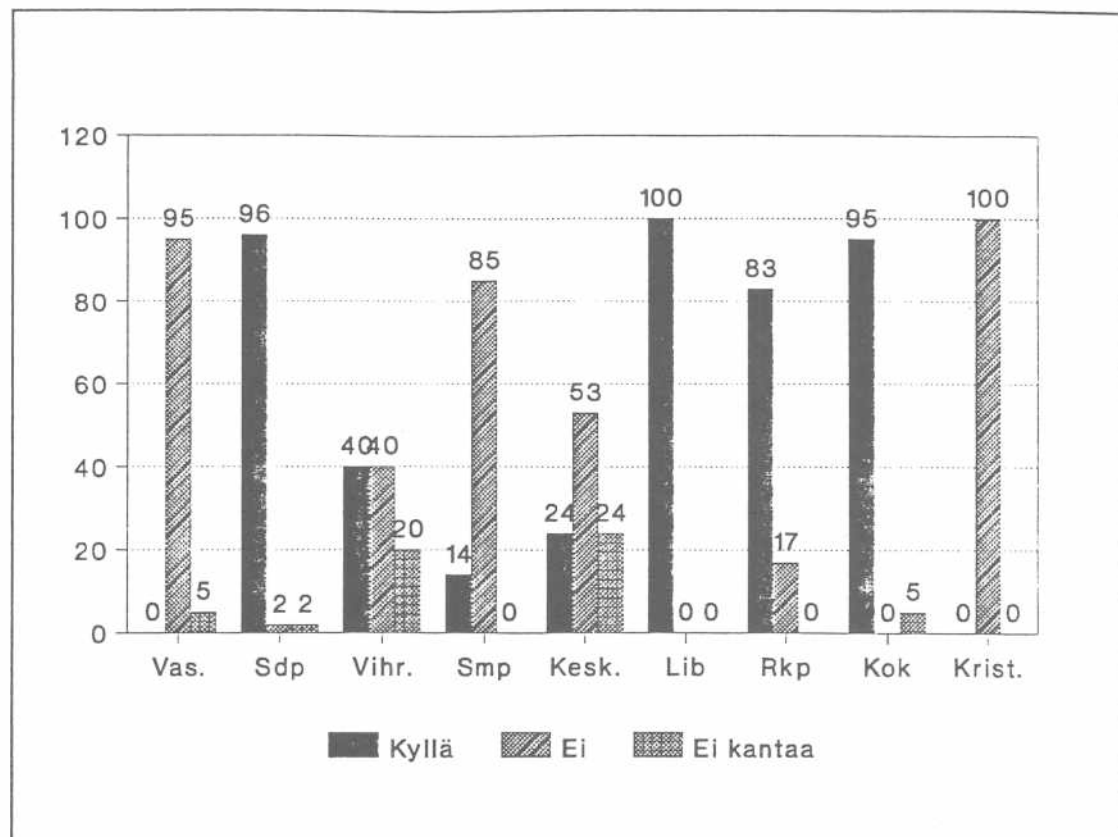
Siteet maatalouteen

Suomalaisen EY-keskustelun keskeisimpiä aiheita on ollut kotimaisen maatalouden asema. Maanviljelijät ovat pelänneet integraation kaivavan maata heidän jalkojensa alta. Taloustutkimuksen tammikuussa 1992 tekemän kyselyn mukaan vain 8 prosenttia maanviljelijäväestöstä oli sitä mieltä, että Suomen pitäisi liittyä EY:hyn. Samassa tutkimuksessa koko väestöstä oli EY:n kannattajia 41 prosenttia.

Kolmannes (67) kansanedustajista on ilmoittanut Eduskunnan kalenterissa maanviljelijän joko omaksi tai isänsä ammatiksi. Kansanedustajan EY-vastaisuus oli odotetusti sitä suurempi, mitä voimakkaammat siteet hänellä oli maatalouteen.

Nykyisessä eduskunnassa istuu 19 kansanedustajaa, jotka harjoittavat maataloutta. Heistä 15 vastusti jäsenyyden hakemista. Maataloustuottajien järjestöissä on vähintään liittotason luottamustehdävissä tai toimessa vaikuttanut kaikkiaan 14 kansanedustajaa. Vain yksi heistä ilmoitti olevansa EY-hakemuksen puoltaja.

Vaikka kansanedustaja ei itse olisikaan viljellyt maata, hän suhtautui keskimääräistä kielteisem-

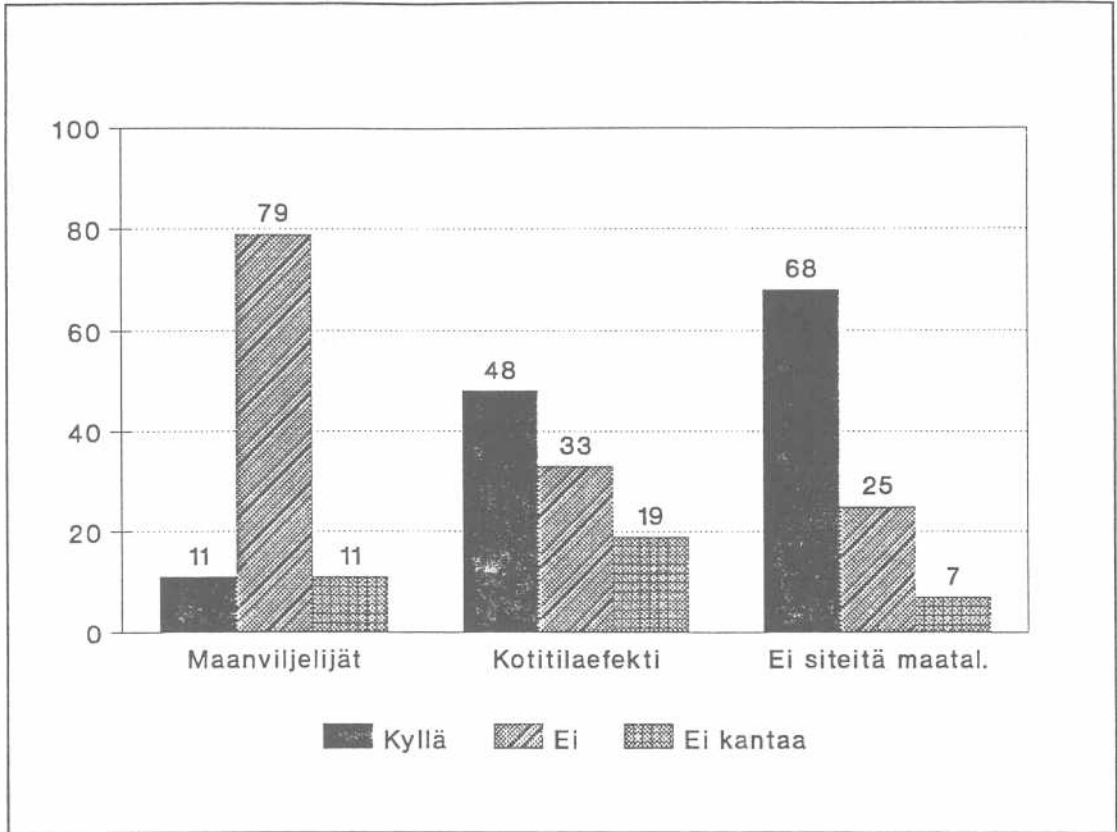
Kuvio 1. Puolueiden EY-kannat.

min jäsenhakemuksen jättämiseen, jos hän oli lähöisin maataloutta harjoittaneesta kodista. Eduskunnassa on 48 tällaista »kotitilaeffektin» alaista kansanedustajaa, joiden isä on maanviljelijä, mutta jotka eivät itse harjoita maataloutta. Heistä joka kolmas ilmoitti vastustavansa EY-hakemuksen lähettämistä. Niistä kansanedustajista, joilla ei ollut siteitä maatalouteen vain neljännes oli EY-kielteisiä. Maatalouteen sitoutuneisuuden vaikutus EY-kantaan ilmenee kuviosta 2.

Lapsuudenkodin aatteellista perintöä heijastava kotitilaeffekti kanavoitui EY-vastaisten puolueiden kautta. Vasemmistoliiton, kristillisten ja Smp:n seitsemästä kotitilaeffektin alaisesta kansanedustajasta jokainen vastusti EY-jäsenhakemuksen jättämistä. Keskustan eduskuntaryhmän 26:sta kotitilaeffektin alaisesta kansanedustajasta kolmannes olisi hakenut EY:n jäsenyyttä, kolmannes vastusti ja kolmannes oli epävarma kannastaan. EY-myönteisten puolueiden eduskuntaryhmiin kuuluu

15 maanviljelijäperheeseen syntynyttä kansanedustajaa, jotka eivät itse harjoita maataloutta. Tämän ryhmän EY-myönteisyys oli yllättävästi suurempaa kuin heidän puoluetovereillaan, joilla ei ollut mitään siteitä maatalouteen. Peräti 14 olisi ollut valmis jättämään jäsenhakemuksen.

Kotitilaeffektin voimakas kohdentuminen maatalouden etuja perinteisesti ajaneisiin keskustaan ja Smp:hen sekä konservatiivisia arvoja edustavaan Kristilliseen liittoon selittynee kansanedustajien nuoruudessaan tekemillä valinnoilla. Ne maatilalla syntyneet tulevat kansanedustajat, jotka ovat voimakkaasti integroituneet maatalouteen, ovat valinneet jonkun edellä mainituista puolueista. Vastaavasti ne maatilalla syntyneet kansanedustajat, jotka eivät ole tunteneet maataloutta yhtä läheiseksi, ovat hakeutuneet muihin puolueisiin. Ensin mainitun joukon selvästi suurempi koko (ja voimakas EY-vastaisuus) on todiste kotitilaeffektin olemassaolosta.

Kuvio 2. Maatalous ja EY.

Koulutus

Vähiten koulutetut kansanedustajat, jotka ovat suorittaneet vain perusasteen opinnot tai alemman ammattitutkinnon, olivat selkeästi EY-vastaisempia kuin pidemmälle koulutetut kansanedustajat. Ainoastaan 31 prosenttia heistä kannatti Euroopan yhteisön jäsenyyden hakemista.

Myönteisimmin EY:hyn suhtautuivat »keskitason» koulutuksen saaneet kansanedustajat, joihin luettiin tässä tutkielmassa alemman korkeakoulutai ylemmän ammattitutkinnon suorittaneet sekä ylioppilaat ja merkonomit. Heistä 70 prosenttia sanoi kyllä EY-jäsenhakemukselle. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden vastaava lukema oli 59 prosenttia.

Taustatekijät selittävät osan ryhmien välisistä eroista. Vähiten koulutetuista kansanedustajista useimmat sijoittuvat EY-vastaisiin puolueisiin, minkä lisäksi monilla heistä on siteitä maatalou-

Taulukko 2. Koulutuksen vaikutus kansanedustajien EY-kantaan

EY-kanta	Koulutus		
	Korkeak.	Al.kork./ yl.amm.	Al.amm./ perusaste
Kyllä (%)	59	70	31
Ei (%)	27	29	61
Ei kantaa (%)	14	2	8
Yhteensä (%)	100	100	100
	n = 107	n = 56	n = 36

teen. Koulutuksella on silti myös itsenäinen vaikutus kansanedustajien EY-kantoihin.

Jos kaksi eniten koulutettua ryhmää yhdistetään 163 kansanedustajan ryhmäksi ja eduskunta jaetaan EY-myönteisten ja -vastaisien puolueiden mukaan kahteen ryhmään, koulutustason mukaiset erot pienenevät jonkin verran, mutta eivät ka-

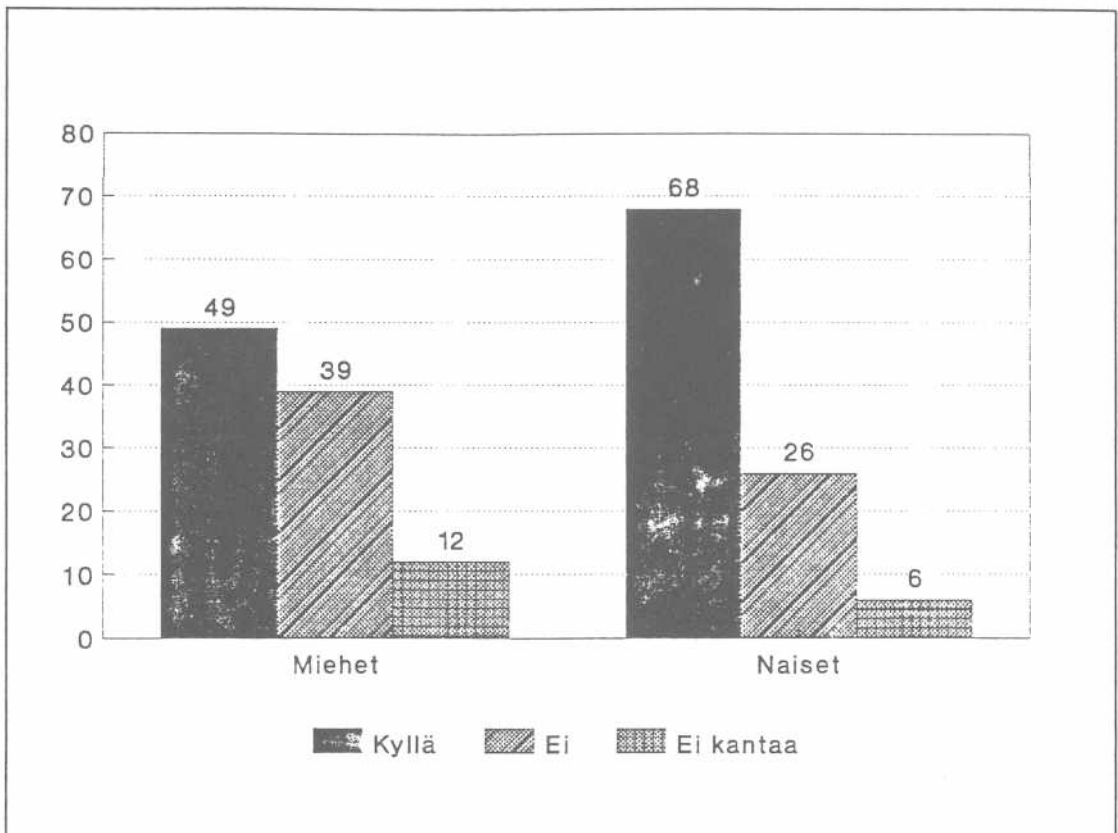
toa. EY-myönteisten puolueiden enemmän koulutetuista kansanedustajista 92 prosenttia ja vähiten koulutetuista 71 prosenttia hakisi Euroopan yhteisön jäsenyyttä. Myös EY-vastaisten puolueiden enemmän koulutetuista kansanedustajista suurempi osa (20 %) suhtautui suopeasti jäsenyyden hakemiseen kuin vähiten koulutetuista (5 %). Koulutus lisää kansanedustajien EY-myönteisyyttä myös maatalouteen sitoutumisen asteesta riippumatta.

Sukupuoli

Naiskansanedustajista yli kaksi kolmannelta suhtautui myönteisesti EY:n jäsenyyden hakemiseen. Miesparlamentaarikoista oli vain hieman alle puolet samaa mieltä. Samaan aikaan koko väestön kohdalla tilanne oli käänteinen; Taloustutkimuksen mukaan 34 prosenttia naisista ja 47 prosenttia miehistä kannatti EY:hyn liittymistä. Kuvios-

sa 3 näkyvää mies- ja naiskansanedustajien yllättävää jakaumaa selittää sukupuolten epätasainen jakautuminen eri puolueisiin. Naisista 51 kuuluu EY-myönteisiin ja 27 EY-vastaisiin eduskuntaryhmiin. Miehet taas ovat jakautuneet jokseenkin tasan (60—62) em. blokkeihin. Sukupuolten väliset erot kaventuvat huomattavasti, kun niitä tarkastellaan EY-myönteisten ja -vastaisten puolueiden sisällä.

Sukupuolten välillä on huomattava ero kotitilaeffektin voimakkuudessa. Kotitilaeffektin alaisista mieskansanedustajista vain 36 prosenttia olisi hakenut EY:n jäsenyyttä. Sitä vastoin maanviljelijäkotiin syntyneet, mutta itse muuta ammattia harjoittavat naisedustajat olivat EY-myönteisempiä kuin eduskunnan naiset keskimäärin. 73 prosenttia heistä suhtautui myönteisesti jäsenyyshakemuksen jättämiseen. Eroa selittää osittain se, että kotitilaeffektin alaisista miehistä 26 kuuluu EY-vastaisiin ja seitsemän EY-kielteisiin eduskunta-

Kuvio 3. Sukupuoli ja EY.

Taulukko 3. Sukupuolen vaikutus kansanedustajien EY-kantaan

EY-kanta	EY-myönteiset puolueet		EY-vastaiset puolueet	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Kyllä (%)	85	94	15	19
Ei (%)	8	4	69	67
Ei kantaa (%)	7	2	16	15
Yhteensä (%)	100	100	100	100
	n = 60	n = 51	n = 62	n = 27

ryhmiin, kun taas naiset ovat jakautuneet jokseenkin tasan (8 ja 7) em. ryhmittymiin.

Selittämättä jää kuitenkin se, miksi maanviljelijäperheeseen syntyneet, mutta itse muuta ammattia harjoittavat miesedustajat kuuluvat selvästi useammin maatalouden etuja ajaviin puolueisiin kuin vastaavat naisedustajat. Mahtaisiko sillä olla merkitystä, että miehet lunastavat naisia useammin perintötilan?

Naisten suurempi EY-myönteisyys koskee myös niitä kansanedustajia, joilla ei ole siteitä maatalouteen. Tähän ryhmään kuuluvista naisista 73 prosenttia ja miehistä 64 prosenttia oli jäsenhakemuksen kannalla.

Naiskansanedustajat ovat miehiä paremmin koulutettuja. Kun mieskansanedustajista 21 prosenttia kuuluu vähiten koulutettujen ryhmään, naisten vastaava lukema on 13 prosenttia. Koulutuserot eivät silti selitä sukupuolten välisiä eroja. Vähiten koulutetuista kymmenestä naisedustajasta puolet olisi ollut valmis hakemaan EY:n jäsenyyttä. Vastaavan koulutuksen saaneista miehistä oli samaa mieltä vain 23 prosenttia. Enemmän koulutetuista naisista 72 prosenttia ja miehistä 56 prosenttia oli jäsenhakemuksen kannalla.

Ikä

Kansanedustajan iän ja EY-kannan välillä oli hyvin vähäinen yhteys. Ainoastaan alle 30-vuotiaat poikkesivat muista ikäryhmistä. Vain yksi seitsemästä nuoresta kansanedustajasta vastusti EY:n jäsenyyden hakemista. Nuorimman ikäryhmän EY-myönteisyys ei ehkä kuitenkaan ollut seurausta sen vähäisestä iästä, vaan taustatekijöistä. Alle 30-vuotiailla edustajilla on muita vähemmän siteitä maatalouteen, he ovat keskimääräistä paremmin koulutettuja ja he sijoittuivat keskimääräistä useammin EY-myönteisiin puolueisiin.

Suomen keskusta

Suomen keskustan eduskuntaryhmän enemmistön suhtautuminen EY-jäsenyyden hakemiseen muuttui ajan kuluessa epävarmasta kielteiseksi ja lopulta myönteiseksi. Syys—lokakuussa 1991 yli puolet ryhmästä (29) ei ollut halukas ilmaisemaan kantaansa. Tammikuussa ryhmästä löytyi yhtä monta (29) EY-jäsenyyshakemuksen vastustajaa. Helmikuun 29. päivän kokouksessa oli jäsenyyden kannattajien joukon vuoro olla 29-päinen. Vastustajien ryhmä oli pienentynyt 24 edustajaan. Tiedonantoäänestyksen toisessa väliäänestyksessä 21 keskustalaista kannatti EY-jäsenyyden hakemista vastustanutta Helteen esitystä. Heidän lisäksi kolme keskustalaista painoi tyhjää nappia. Anneli Jätteenmäki unohti äänestää (*Aamulehti* 19. 3. 1992).

Taulukko 4. Keskustan eduskuntaryhmän EY-kannan muutokset

EY-kanta	Syys-loka HS-gallup	Tammi Ajank. 2	Helmi Kokous	Maalis 2. äänestys
Kyllä	11	13	29	30
Ei	15	29	24	21
Ei kantaa tai tyhjä/poissa	29	13	—	4
Yhteensä	55	55 ¹	53	55

¹ Ajankohtainen kakkonen ei tavoittanut kahta keskustan kansanedustajaa. Heidän kohdallaan on käytetty syys—lokakuussa *Helsingin Sanomille* annettuja vastauksia.

Keskustan 55 kansanedustajasta 15 on maanviljelijöitä, 26 kuuluu kotitilaefektin piiriin ja kymmenellä ei ole siteitä maatalouteen. Neljästä keskustan kansanedustajasta ei ollut saatavilla taustatietoja. EY-jäsenyyttä olisi hakenut maanviljelijöistä 7 prosenttia, kotitilaefektin alaisista 35 prosenttia ja maatalouteen sitoutumattomista 30 prosenttia. Viimeisin ryhmä poikkesi kahta edeltävää selvemmin muusta eduskunnasta. Kaikista niistä kansanedustajista, joilla ei ole siteitä maatalouteen, olisi hakemuksen jättänyt 68 prosenttia. Keskustan eduskuntaryhmän maanviljelijät ja kotitilaefektin alaiset edustajat olivat niin ikään muun eduskunnan vastaavia ryhmiä EY-kielteisempiä. Keskustan sisällä ei ollut sukupuolten välisiä eroja EY-mielipiteessä.

Johtopäätökset

Sitoutuminen maatalouteen oli voimakkaimmin kansanedustajan EY-kantaan vaikuttanut taustatekijä. Maanviljelijät ja MTK-aktiivit olivat harvoja poikkeuksia lukuunottamatta EY-jäsenyyden hakemista vastaan. Sitä vastoin kotitalaeffektin vaikutus eriytyi selvästi kontrollitekijöiden mukaan. Maanviljelijäperheeseen syntyminen vaikutti kansanedustajan EY-kantaan sillä ehdolla, että hän oli mies ja EY-kielteisestä puolueesta. Tutkielman yllättävin tulos oli se, että maanviljelyskodin aatteellinen perintö ei vaikuttanut lainkaan naisiin; maatilalla syntyneet, mutta itse muuta elinkeinoa harjoittavat naiset olivat päinvastoin EY-myönteisempiä kuin eduskunnan naisedustajat keskimäärin.

Myös koulutuksella oli riippumaton, joskin maatalouteen sitoutumista vähäisempi vaikutus siihen, kannattiko kansanedustaja EY:n jäsenyyden hakemista. Vähiten koulutetut kansanedustajat olivat kautta linjan enemmän koulutettuja kollegoitaan EY-vastaisempia.

Naiset kannattivat selvästi miehiä enemmän jäsenyyshakemuksen jättämistä. Ero tosin selittyy pitkälti sillä, että naisedustajat ovat sijoittuneet suhteellisesti huomattavasti miehiä useammin EY:hyn myönteisesti suhtautuviin puolueisiin.

LÄHTEET

Aamulehti (19. 3. 1992). »Historialliset äänestysluvut». Noponen, Martti (toim. 1989): *Suomen kansanedustusjärjestelmä*. WSOY, Porvoo.